

## ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Пріоритетним напрямом розвитку України є забезпечення соціальної орієнтації економіки країни та її регіонів. Це визначається в Конституції України, законодавстві про національну безпеку, в щорічних посланнях Президента України до Верховної Ради України та у програмах дій уряду. Реалізація визначеного пріоритетного напрямку протягом двадцятирічного терміну незалежності України відбувається з перемінним успіхом, але не виходить із стану нездійснених прагнень через невбудованість у систему стратегічного управління вимог його досягнення. Низька якість стратегічного управління обумовлює недовикористання наявних ресурсів та можливостей, акумуляцію ризиків та невизначеності і заважає цільовому використанню результатів діяльності економічної сфери у соціальній, що й обумовлює актуальність дослідження цієї проблематики.

Значна кількість науковців України опрацьовує організаційно-управлінське і правове забезпечення розв'язання проблем регіонального розвитку щодо збалансованого сполучення економічної та соціальної політики, формування умов і можливостей соціальної орієнтації економіки, запровадження у систему оцінки діяльності регіональних органів управління відповідної системи показників тощо. Серед них найбільш плідні результати отримали О.І. Амоша, С.О. Біла, В.Є. Воротін, С.М. Гринецька, Я.А. Жаліло, Н.О. Кухарська, К.О. Міхуринська, О.Ф. Новікова [1-7]. Але правовий аспект регламентації соціальної орієнтації економіки регіонів залишається невирішеним, а чинна система стратегічного планування не сприяє його розв'язанню.

*Метою* даної статті є оцінка правового забезпечення формування соціальної орієнтації економіки регіонів у контексті стратегічного планування регіонального розвитку.

До основних правових документів, які визначають зміст чинної регіональної полі-

тики та процес стратегічного планування на регіональному рівні, належать: Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» [8]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку» [9]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди» [10], Проект Закону України «Про державне стратегічне планування» [11].

Головним інструментом стратегічного планування є Державна стратегія регіонального розвитку, яка вперше була прийнята у 2006 р. та має термін дії до 2015 р. Одночасно у 2012 р. розпочався процес її пролонгації, який реалізувався у розробці проекту Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р., що є позитивним та своєчасним кроком. Враховуючи прийняття Кабінетом Міністрів України розпорядження «Про затвердження плану заходів на 2013 р. щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» [12] можна вважати, що протягом щонайменш 2013 р. саме діюча стратегія буде залишатися чинною, а проект стратегії до 2020 р. буде реалізовано у 2014 р. Зміст Стратегії та пов'язані з її реалізацією документи мають певні недоліки як структурного, так й змістовного характеру, які обумовлюють неповне використання потенційних можливостей економічного та соціального розвитку, що негативно впливає на забезпечення соціальної орієнтації економіки регіонів.

Основні проблеми регіонального розвитку, визначені у розділі 2 Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. (далі – ДСРР-2015), не підкріплені статистичними спостереженнями і фактично

надаються як аксіоми, що не потребують доведення. Також у цьому розділі визначено не лише проблеми, а також умови стабільного розвитку, окремі напрямки переорієнтації економіки регіонів, стратегічні ресурси і чинники економічного зростання тощо. Але до проблем не віднесено забезпечення соціальної орієнтації економіки.

У подальшому зміст ДСРР-2015 за всіма його структурними складовими не підпорядкований досягненню соціальної орієнтації економіки регіонів. Так, перелік принципів регіональної політики, визначений у ДСРР-2015, віддалено сприяє визначеному процесу. Представлені принципи (програмування, концентрації, синхронізації дій, поляризованого розвитку, додатковості, субсидіарності, збалансованого розвитку, партнерства, єдності) не торкаються питань безпеки соціально-економічного розвитку, інформаційної відкритості, сталості та демократичності управління. Тому доцільним є доповнення чинного переліку щонайменш чотирма принципами: соціально-економічної безпеки, інформаційної відкритості та прозорості, сталості. Принцип соціально-економічної безпеки обумовить спрямованість на мінімізацію соціальних та економічних ризиків розвитку регіону та їх попередження. Принцип інформаційної відкритості та прозорості буде сприяти гласності оцінок і стану соціально-економічного розвитку, наявних та потенційних небезпек, варіативності прогнозів майбутніх перспектив. Принцип сталості забезпечить управління сукупністю (портфелем) активів для збереження та розширення можливостей населення регіонів шляхом нагромадження фізичного, людського та природного капіталів. Сталий розвиток потребує збільшення всіх активів або щонайменш незменшення кожного з них. Реалізація принципу демократичності управління забезпечить участь громадян та їх об'єднань у формуванні та впровадженні державної і регіональної стратегії розвитку.

Основною метою ДСРР-2015 визначено створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів, забезпечення їх сталого розвитку на сучасній технологічній основі, високої продуктивності виробництва та зайнятості населення. Сформульована таким чином мета націлена не на підсумковий результат, а лише на проміжний у вигляді

«створення умов», що не націлює на досягнення кінцевих результатів стратегічного планування, а акцент зміщується у площину процесу.

У стратегічних завданнях регіональної політики ДСРР-2015 використовуються поняття: «розвиток», «розбудова», «впровадження», «стимулювання», «реформування», «вдосконалення», «модернізація» тощо. Вони не підкріплені змістовним наповненням та розрахунками необхідних ресурсів, оцінками наявних можливостей, прогнозами підсумкових результатів. Очікувані результати та оцінка реалізації ДСРР-2015 не містять жодної вимірної характеристики. Це негативно впливає на подальше формування щорічних планів заходів з виконання Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 р. у цілому та забезпечення соціальної орієнтації економіки зокрема. У ДСРР-2015 бракує мінімально необхідних цільових показників щодо пріоритетних напрямів розвитку регіонів. Це сприяло би визначенню цільових орієнтирів для розробки, виконання та моніторингу Регіональних стратегій розвитку. Через цей недолік Регіональні стратегії розвитку слабко співвідносяться зі змістом ДСРР-2015.

Орієнтація України на інтеграцію з Європейським Союзом обумовлює узгодженість з його правовим полем. Так, стратегія, яка прийнята у Європейському Союзі, «Європа 2020. Стратегія для розумного, сталого та всеосяжного зростання» [13] є прикладом формулювання чітких та вимірних цілей. Визначені у стратегії п'ять цілей відповідають критеріям SMART і спрямовані на розв'язання проблем ринку праці, бідності, видатків на дослідження та використання енергоносіїв. Під час виконання цієї стратегії і після її завершення можливо проводити оперативну оцінку та вносити необхідні корегування щодо її виконання. Адаптацію європейського досвіду доцільно застосовувати при одночасному врахуванні унікальних, притаманних лише нашій країні та регіонам особливостей.

Для реалізації законодавства України про стимулювання розвитку регіонів згідно з Постановою Кабінету Міністрів України встановлено «Порядок підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди» [10]. В Угоді регіонального розвитку мають бути

визначені «пріоритетні напрями, за якими здійснюватимуться спільні заходи центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з реалізації в регіоні Державної стратегії регіонального розвитку і стратегії розвитку відповідного регіону». Але в ДСРР-2015 недостатньо обґрунтовані, деталізовані та зорієнтовані на сучасний стан чинні пріоритетні напрями розвитку регіонів. Це призводить до укладання угод у ручному режимі відносно кожного окремого регіону, без урахування ситуації та потреб як держави в цілому, так і регіону. Вони не повинні бути константою, а необхідна їх зміна у певні терміни та за певних змінних обставин.

Визначений у ДСРР-2015 перелік показників оцінки (Додаток 2) є недостатнім. Він не враховує такі показники: структура економіки щодо рівня технологічності кінцевого виробництва (використання індексу ВРП та індексу промислової продукції є недостатнім, бо вони дають лише агреговану фінансову оцінку результатів господарської діяльності, жодним чином не торкаючись якості та технологічності виробленої продукції); доходи та видатки населення регіонів (середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників є лише частиною доходів, менше ніж половини населення); рівень диференціації доходів та видатків (є фактором соціальної стабільності, тому потребує постійного моніторингу); диференціація за володінням капіталом (є фактором соціальної стабільності, тому потребує постійного моніторингу); очікувана тривалість життя при народженні (відображає якість соціально-екологічного становища зовнішнього середовища та розвиненість технологій підвищення біологічного віку). Невикористання цієї системи показників у ДСРР-2015 обумовлює їх відсутність у регіональних стратегіях розвитку.

Важливим чинником мотивації виконання ДСРР-2015 є включення показників її оцінки до відповідних показників оцінки результатів діяльності органів місцевої влади. Але показники оцінки ДСРР-2015, які визначають досягнення стратегічних завдань та пріоритетних напрямків і заходів, фактично не відображені у переліку показників оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київсь-

кої та Севастопольської міських державних адміністрацій, визначених Постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2011 р. № 650 [14]. Так, із 91 показника, визначеного в ДСРР-2015, та 81 показника, визначеного згідно із Порядком проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій лише 8 співпадають, що складає менше 10% загальної кількості показників. Таким чином, оцінка діяльності органів управління в регіоні відокремлюється від виконання стратегії, що негативно впливає на досягнення визначених цілей та якість управління. Для подолання цього протиріччя доцільно сформулювати механізми оцінки діяльності рівня досягнення ДСРР-2015. Можливим варіантом є принципи досягнення критичних порогових значень, які зазначені в Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України [15].

Значним досягненням у правовій регламентації розробки регіональних стратегій розвитку є новий документ, який прийшов на зміну схваленому в 2002 р. [16]. Це – Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 р. № 1186 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку» [9]. У цьому Порядку визначено потребу у двох видах моніторингу. Так, згідно із п. 21 передбачається моніторинг стану виконання заходів регіональної стратегії, а згідно із п.22 – моніторинг соціально-економічного розвитку. Але не акцентується увага на безпосередньому моніторингу якісного та кількісного стану досягнення стратегічних цілей. У зазначеному Порядку не закладено новітні принципи якісного формування стратегічних цілей у Регіональних стратегіях розвитку. Положення п. 14 не визначають загальноприйняті критерії «SMART». Через невиконання цих вимог показники не є одночасно конкретними, вимірними, досяжними, реалістичними та визначеними у часі. Перелік самих показників для оцінки згідно з цією постановою складається із 15 загальних показників, які не пов'язані з стратегічними завданнями та пріоритетними напрямками і заходами ДСРР-2015, що є на 2 показники менше загального переліку Додатку 2 ДСРР-2015. До переліку оцінки не потрапили «Ін-

декс фізичного обсягу валового регіонального продукту» та «Обсяги споживання паливно-енергетичних ресурсів у розрахунку на 1 гривню валової доданої вартості», що свідчить про неузгодженість між показниками оцінки, закладеними у Стратегію, та показниками оцінки, згідно якими має виконуватися Стратегія.

При розробці Регіональних стратегій розвитку відповідно до цієї ж Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку» визначено, що вплив (реальний та прогнозований) макроекономічної ситуації оцінюється за результатами розвитку економіки країни, кон'юнктури внутрішнього ринку, соціально-політичної стабільності в державі тощо, а також вплив (реальний та прогнозований) зовнішньоекономічної та зовнішньополітичної ситуації оцінюється на основі здійснення якісної і кількісної характеристик зовнішніх відносин, міжрегіональних та зовнішньоекономічних зв'язків (включаючи участь у транскордонному і міжрегіональному співробітництві), оцінки кон'юнктури світового ринку, зовнішньополітичної ситуації в країнах, які є основними діловими партнерами. Це означає, що кожний регіон робить власні прогнози розвитку України та світу як в економічному, так і політичному аспекті. За умов, що кожний регіон буде проводити такий аналіз самостійно, будуть отримані різні прогнози. Фактично кожний регіон буде визначати зовнішньоекономічні тенденції без загальної методологічної бази. Переважити буде суб'єктивне оцінювання майбутнього становища, через те що макроекономічні показники та глобальні економічні тенденції не визначаються Міністерством економічного розвитку і торгівлі України на державному рівні та не доводяться до рівня регіонів для використання у власних розрахунках при формуванні Регіональних стратегій розвитку.

Хибами якісного правового забезпечення процесу стратегічного планування в Україні та її регіонах постає відсутність узгодження стратегічних цілей на регіональному та державному рівнях. Державна стратегія розвитку України відсутня. Державна стратегія регіонального розвитку містить конкретні цілі, але через неконкретизованість держав-

них цілей розвитку узгодити державні та регіональні цілі неможливо.

Для узгодження стратегічних цілей державного регіонального розвитку та регіонального розвитку доцільно використовувати різні комбінації. Переваги цього процесу визначаються при оцінці кожного із трьох варіантів. Перший – коли цілі ДСРР можуть бути досягнуті лише на державному рівні та не декомпонуються на рівень регіональних стратегій розвитку (РСР). Другий – коли цілі ДСРР декомпонуються на рівень РСР або відповідають пріоритетним напрямкам, визначеним для регіонів у ДСРР. Третій – стосуються лише регіонального рівня, коли цілі РСР прямо не пов'язані з цілями ДСРР.

У практичній площині перший варіант простежується у ДСРР-2015 через «укладення міжнародних договорів з питань трудової міграції та соціального захисту трудових мігрантів, а також реалізацію політики лібералізації доступу громадян України на ринки праці інших країн». Другий – на прикладі Стратегії економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року [17]. Цією Стратегією передбачена «комплексна модернізація та реконструкція каналу «Сівєрський Донець-Донбас»», яка узгоджується з пріоритетним напрямом розвитку Донецької області, визначеним у ДСРР-2015 згідно із пунктом «водозабезпечення». Третій варіант у Стратегії економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року простежується в заходах із «розвитку та раціонального використання мережі навчально-виховних комплексів «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа», які не передбачено у ДСРР-2015.

Різна цільова спрямованість обумовлює визначення основних джерел ресурсного забезпечення заходів для досягнення цілей відносно кожного варіанта. Так, цілі та заходи для їх реалізації, які відповідають першому варіанту, мають фінансуватися переважно з державного бюджету. У другому варіанті – із Державного фонду регіонального розвитку, місцевих бюджетів та пов'язаних з виконанням відповідних цілей державних програм. Цілі та заходи, які відповідають третьому варіанту, мають фінансуватися виключно за рахунок регіональних ресурсів. Залежно від одночасного варіанта використан-

ня державного та місцевого бюджетів формується Угоди щодо регіонального розвитку.

Аналіз щорічних планів виконання заходів з реалізації ДСРР-2015 показує, що їх частка від необхідного коливається у межах від 10 до 30%. Їм притаманна значна обмеженість порівняно зі змістом напрямків ДСРР-2015, а також вкрай низька фінансова забезпеченість виконання. Так, План заходів на 2013 р. щодо реалізації ДСРР-2015 [10] складається із трьох розділів, які визначають, що розробити, забезпечити та чому сприяти. Цей План не містить жодного цільового показника щодо досягнення Стратегічних цілей ДСРР-2015 протягом 2013 р., а передбачає лише розробку програм та проведення моніторингу. Наприклад, згідно із п.5 розділу 2 передбачається забезпечення «проведення моніторингу та аналізу показників соціально-економічного розвитку малих міст і підготовки пропозицій щодо визначення шляхів розв'язання проблемних питань розвитку таких міст», замість того щоб визначити на базі «попереднього моніторингу», які заходи потрібні для досягнення цілей у межах даного питання та джерела їх фінансування. Тобто навіть якщо всі заходи, зазначені в цьому плані, будуть виконані, то жодного зрушення на практиці щодо виконання ДСРР-2015 не відбудеться.

Для узгодження чинного законодавства щодо стратегічного планування було прийнято у першому читанні Верховною Радою України Проект Закону України «Про державне стратегічне планування», внесений Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України 3 листопада 2011 р. Згідно із цим Проектом Закону на довгостроковий період (більше п'яти років) розробляються: Стратегія розвитку України, Стратегія регіонального розвитку України, Стратегії розвитку Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя. Спочатку приймається «Стратегія розвитку України», потім через 2 місяці приймається «Стратегія регіонального розвитку України», ще через 2 місяці приймаються Стратегії розвитку Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, які розробляються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями. Положення документів державного стратегічно-

го планування, що розробляються на середньо- та короткострокову перспективу, які суперечать положенням документів державного стратегічного планування, що розробляються на довгострокову перспективу, застосуванню і виконанню не підлягають. Визначений підхід суперечить політиці децентралізації управління та обмежує можливості забезпечення соціальної орієнтації економіки на регіональному рівні. До затвердження Державної стратегії регіонального розвитку необхідно мати інформацію щодо змісту проектів Регіональних стратегій розвитку. Але зміст правових регламентацій та практика регіонального управління свідчать про зворотні процеси.

*Висновки.* Правове забезпечення регіонального управління на державному та регіональному рівні потребує значного удосконалення щодо стратегічного планування регіонального розвитку та посилення його соціальної орієнтації. Для цього необхідно:

1. Правова регламентація у вітчизняній нормативній базі вимог методологічно відповідних Стратегії Європа 2020, а також додержання критерію SMART у системі регіонального управління.

2. Забезпечення кількісного та якісного вимірювання рівня досягнення цілей регіонального розвитку та виконання заходів з їх реалізації.

3. Удосконалення критеріїв оцінки виконання Державної стратегії регіонального розвитку та їх внутрішнього узгодження, а також забезпечення взаємозв'язку з оцінкою діяльності регіональних органів управління взагалі та щодо соціальної орієнтації економіки зокрема.

4. Підвищення якості та достовірності моніторингу виконання Державної стратегії регіонального розвитку, спрямованого на оцінку необхідного та фактичного виконання заходів щодо досягнення цільових показників.

5. Удосконалення нормативно-правового забезпечення щодо використання щорічних прогнозів макроекономічних показників у Державній стратегії регіонального розвитку та Регіональних стратегіях розвитку, на строк дії цих стратегій.

6. Реалізація принципів стратегічного планування із запровадження програмно-цільового підходу. Відповідно до встановле-

них цілей ДСРР повинна формуватись програма, яка передбачає послідовність дій щодо її досягнення.

7. Удосконалення чинної Методики розрахунку рівня економічної безпеки України щодо визначення показників регіональної безпеки для подальшого їх використання при формуванні та реалізації державної і регіональних стратегій розвитку.

Реалізація визначених пропозицій та рекомендацій підвищить якість стратегічного планування, забезпечить ефективність його практичної реалізації та соціальну спрямованість регіонального розвитку.

### Література

1. Амоша О.І. Проблеми та шляхи забезпечення соціальної орієнтації економіки України / О.І. Амоша, О.Ф. Новікова // Журнал європейської економіки. – 2005. – Т. 4 (№2). – С. 173-184.

2. Біла О.С. Щодо удосконалення державної стратегії регіонального розвитку України до 2015 р. [Електронний ресурс] / О.С. Біла. – К.: НІСД, 2012. – 15 с. – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/www/?p=2454>.

3. Державне управління регіональним розвитком України: моногр. / за заг. ред. В.С. Воротіна, Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.

4. Амоша О.І. Соціальна орієнтація економіки: проформа чи реальність? / О.І. Амоша, С.М. Гринецька // Економіст. – 2012. – №7. – С.4-7.

5. Кухарская Н.А. Концепция стратегирования социально-экономического развития регионов Украины: моногр. / Н.А. Кухарская. – Одесса: Феникс, 2011. – 88 с.

6. Михуринская Е.А. Экономико-организационное обеспечение формирования социально ориентированной экономики региона (на материалах АР Крым): моногр. / Е.А. Михуринская. – Симферополь: Нац. акад. природоохранного и курортного строительства, 2010. – 464 с.

7. Новікова О.Ф. Соціальна орієнтація економіки: механізм державного регулювання: моногр. / О.Ф. Новікова, С.М. Гринецька, Л.Л. Шамілева / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2009. – 220 с.

8. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів

України від 21.07.2006 р. № 1001 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 30. – Ст. 2132.

9. Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 р. № 1186 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 91. – Ст. 3294.

10. Про затвердження Порядку підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. № 751 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 39. – Ст. 1546.

11. Проект Закону України «Про державне стратегічне планування» [Електронний ресурс]: Внесено Кабінетом Міністрів України до другого читання 19.12.2011 р. – Режим доступу: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb\\_n/webproc4\\_1?pf3511=41685](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=41685).

12. Про затвердження плану заходів на 2013 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 р. № 627-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/627-2012-%D1%80>.

13. Euro 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – Brussels: European commission, 2010. – 37 р.

14. Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2011 р. № 650 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 46. – Ст.1885. – (Зі змін. та допов.).

15. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: Наказ М-ва економіки України від 02.03.2007 р. № 60. – Режим доступу: [http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=97980&cat\\_id=38738](http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738).

16. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку [Електронний ресурс]: Наказ М-ва економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.07.2002 р. № 224. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.322.0>.

17. Стратегія економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року: Рішення Донецької обласної ради від 23.03.2007 р. № 5/8-158. – Донецьк: Донецька обласна рада, Донецька облдержадміністрація, 2007. – 70 с.

### References

1. Amosha, O., Novikova, O. (2005). 'Problemy ta shlyakhy zabezpechennya sotsial'noyi oriyentatsiyi ekonomiky Ukrayiny' Zhurnal yevropeys'koyi ekonomiky. 4 (2), pp.173-184.

2. Bila, O.S. (2012) 'Shchodo udoskonalennya derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku Ukrayiny do 2015 r.' NISD. 15p. <http://www.csi.org.ua/www/?p=2454>. [accessed 10April. 2012].

3. Vorotin, V., Zhalilo, Ya., Bila, S., Fedulova L., Et al. (2010) Derzhavne upravlin-nya rehional'nym rozvytkom Ukrayiny: monohr. Kiev: NISS. 288 p.

4. Amosha, O., Hrinevs'ka, S. (2012) 'Sotsial'na oriyentatsiya ekonomiky: proforma chy real'nist?'. Ekonomist . 7. pp.4-7.

5. Kukharskaya, N. (2011) Kontseptsiya stratehyrovannya sotsyal'no-ekonomycheskoho rozvytyya rehionov Ukrayny. Odessa: Phoenix. 88 p.

6. Mykhurynskaya, E. (2010) Ekonomiko-orhanyzatsyonnoe obespechenye formirovannya sotsyal'no oryentirovannoy ekonomy-ky rehiona (na materyalakh AR Krym). – Simferopol: The National Academy Of Environmental Protection And Resort Development. 464 p.

7. Novikova, O., Hrinevs'ka, S., Shamilova L. (2009) Sotsial'na oriyentatsiya ekonomiky: mekhanizm derzhavnoho rehulyuvannya. Donetsk: Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine.

8. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2006) Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na period do 2015 roku. (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine # 1001 vid 21.07.2006). Kiev: KMU.

9. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2011) Pro zatverdzhennya Poryadku rozrob-lennya, provedennya monitorynhu ta otsinky realizatsiyi rehional'nykh stratehiy rozvytku. (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine # 1186 vid 16.11.2011 r.). Kiev: KMU.

10. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2007) Pro zatverdzhennya Poryadku pidhotovky, ukladennya ta vykonannya uhody shchodo rehional'noho rozvytku i vidpovidnoyi ty-povoyi uhody. (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. # 751 vid 23.05.2007 r.). Kiev: KMU.

11. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2011) Pro derzhavne stratehichne planuvannya. (Draft of law, The Cabinet of Ministers of Ukraine). Kiev: KMU.

12. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2012) Pro zatverdzhennya planu zakhodiv na 2013 rik shchodo realizatsiyi Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na period do 2015 roku (Direction of the Cabinet of Ministers of Ukraine # 627-r). Kiev: KMU.

13. Euro 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – Brussels: European commission, 2010.

14. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2011) Pro zaprovadzhennya provedennya ot-sinky rezul'tativ diyal'nosti Rady ministriv Av-tonomnoyi Respubliky Krym, oblasnykh, Kyyivs'koyi ta Sevastopol'skoyi mis'kykh derzhavnykh administratsiy (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine # 650 vid 09.06.2011 r.). Kiev: KMU.

15. Ministry of Economy (2007) Metodyka rozrakhunku rivnya ekonomichnoyi (Nakaz vid 02.03.2007. #60). Kiev: Ministry of Economy. [http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=97980&cat\\_id=38738](http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738). [accessed 10April. 2012].

16. Ministry of Economy and on questions European Integration of Ukraine (2002) Pro zatverdzhennya Metodychnykh rekomendatsiy shchodo formuvannya rehional'nykh stratehiy rozvytku (Nakaz Ministry of Economy and on questions European Integration of Ukraine vid 29.07.2002 # 224 Kiev: Ministry of Economy and on questions European Integration of Ukraine. <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.322.0>. [accessed 10April. 2012].

17. Donetsk Regional Council (2007) Stratehiya ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Donets'koyi oblasti na period do 2015 roku (Decision of Donetsk Regional Council vid 23.03.2007 r. № 5/8-158) Donetsk: Donetsk Regional Council.

*Надійшла до редакції 10.04.2012 р.*